

După ultimele evenimente electorale și neelectorale de la București

Mai poate fi România considerată un stat de drept?

- *Stenogramele ședințelor conducerii PSD apărute înaintea alegerilor și fraudele electorale din timpul alegerilor din 28 noiembrie demonstrează că intervențiile politice, și nu subdezvoltarea instituțională, sunt principala cauză a stării deplorabile a statului de drept în România*
- *Alegerile au fost libere, dar nu au fost corecte*
- *România se comportă ca o democrație doar atunci când PSD conduce detașat în sondaje.*

Dacă începând cu anul 2000 și până astăzi România a fost considerată ca îndeplinind criteriile politice de la Copenhaga, evoluțiile recente au readus în prim plan temeri legate de libertatea presei și independența justiției în România. Asemenea temeri, deși împărtășite de membrii ai Parlamentului European și de organizații internaționale de monitorizare a presei, au fost clasate ca nefondate de către cei care văd astăzi România drept o poveste de succes – țara cu cea mai mare creștere economică din regiune. Realizările României sînt autentice și se poate constata o evoluție treptată către un comportament normal al sectorului privat, justiției și al societății civile în general. Dar în ciuda progreselor realizate, publicarea cu 48 de ore înainte de alegeri a stenogramelor înregistrate la întîlnirile conducerii PSD din 2003-04 dovedește fără echivoc că post-comuniștii din România nu s-au eliberat de reflexe autoritariste pe măsură ce au devenit “pro-europeni”.

De asemenea, falsificarea a sute de mii de fluturași ai Coaliției pentru un Parlament Curat în folosul partidului de guvernămînt, cât și fraudarea organizată a alegerilor prin practicarea de turism electoral, completează acest tablou.

În situația actuală, România a devenit un adevărat test pentru Uniunea Europeană și extinderile viitoare. Țara are pace și conflictul social este sub control doar atîta timp cât PSD conduce în sondaje. Imediat cum se apropie alegerile și apare o amenințare de rotație a puterii, democrația începe să scârțâie pe la încheieturi. Într-o asemenea situație, România este pusă în fața unei opțiuni paradoxale: fie să continue pe drumul integrării europene, dar să renunțe la orice speranță de democrație, presă

independentă și justiție imparțială, pentru a păstra aparențele; fie să riște propria integrare (și, poate, a altor țări în situații similare) dînd în vileag adevărata stare de fapt. Raportul de față alege cea de-a doua variantă, cu credința că România va deveni membru al Uniunii

.....
*Alte rapoarte asupra guvernării
produse de SAR, studii de politici
publice și opinie publică, precum
și revista de științe politice PolSci
pot fi găsite la www.sar.org.ro*

Europene numai dacă reușește să instaureze realmente statul de drept și să devină o democrație substanțială, nu doar de fațadă.

ALEGERI LIBERE, DAR INCORECTE

Alegerile generale de anul acesta au fost intens disputate, libere, dar incorecte. S-a înregistrat un fenomen fără precedent în România, și anume voturile au fost concentrate către cele două alianțe, cea post-comunistă și cea anti-comunistă, lăsând o diferență mică între ele. În aceste condiții este posibil ca fraudele denunțate de către diferiții observatori să fi jucat un rol decisiv în influențarea rezultatelor finale. Pentru prima dată în ultimii zece ani au existat suspiciuni serioase de fraudă, care ar fi putut afecta până la 3-5% din voturi. Asociația ProDemocrația a făcut mai multe sesizări în acest sens. Majoritatea se refereau la votanți plimbați cu autobuzele de la o secție de votare la alta, în special în județe ca Ilfov, Teleorman și Vrancea. Este pentru prima dată când două formațiuni rivale apar atât de apropiate în sondajele de opinie și, de asemenea, pentru prima oară când se votează pe baza cărților de identitate din plastic, de pe care timbrul de vot se poate dezlipi cu ușurință, așa cum s-a arătat până și în emisiunile TV. În ciuda cererilor repetate ale ApD, guvernul a refuzat să modifice legislația electorală astfel încât aceasta să permită partidelor de opoziție și societății civile să verifice listele electorale pentru a vedea dacă există persoane care au votat mai mult decât o dată. Această cerere s-a acceptat doar după desfășurarea scrutinului, în beneficiul partidelor participante, slăbind astfel elementul de descurajare al legii. "În timp ce procesul alegerilor democratice pare să se consolideze în România, s-au manifestate temeri legate de suspendarea utilizării cărților de alegător. În contextul unei competiții politice strânse, acest fapt ar putea afecta negativ încrederea populației", a declarat Ambasadorul OSCE Stephen Nash, Șeful Misiunii de Evaluare OSCE/ODIHR. Gerald Mitchell, Șeful Departamentului pentru Alegeri al OSCE/ODIHR, care a participat în aceeași misiune, a afirmat: "Misiunea de evaluare a OSCE/ODIHR nu a primit nici o explicație credibilă pentru nefolosirea cărților de alegător. Acest fapt, combinat cu permisiunea de a vota la orice secție de votare, face posibilă votarea de mai multe ori. Toate aceste probleme trebui soluționate prin pe baza proceselor administrative și legale adecvate." Sondajele de opinie au diferit între ele, iar neîncrederea în sondaje s-a generalizat. Atât ApD, cât și Romania Think-Tank (RTT), un alt ONG de monitorizare, au avertizat în repetate rânduri că se creaseră condițiile unei fraude electorale.

În ciuda lipsei unor incidente majore în ziua alegerilor, campaniile electorale și competiția politică din România, în general, au fost departe de a putea fi considerate corecte. Dezechilibrul structural al sistemului politic, caracterizat printr-o concentrare ridicată a resurselor în mâna partidelor post-comuniste¹, a fost mult mai vizibil acum, în an electoral, decât înainte. Acest dezechilibru s-a manifestat nu numai în ceea ce privește resursele materiale, ci și în legătură cu capacitatea de a modifica legislația și de a influența

¹ Prin partide post-comuniste înțelegem partidele care, după divizări și fuziuni succesive reunesc astăzi sub numele de PSD: aripa conservatoare a Frontului Salvării Naționale (numită inițial FDSN – Frontul Democrat al Salvării Naționale și apoi PDSR – Partidul Social Democrat din România), Partidul Socialist al Muncii (condus inițial de Ilie Verdeț, fostul prim-ministru al lui Nicolae Ceaușescu) și micul partid interbelic, ne-comunist, Partidul Social Democrat din România, aliat tradițional al anti-comuniștilor. Principalul clivaj care definește cele două grupuri de partide din România este atitudinea față de moștenirea comunistă. Post-comuniștii au militat împotriva restituirii proprietății și s-au opus judecării principalelor figuri comuniste, incluzând generalii care au executat ordinele lui Ceaușescu de a trage în protestatarii civili de la Timișoara în 17 Decembrie 1989. Grupul anti-comuniștilor, care în mod destul de ciudat include o altă aripă a fostului FSN – aripa "revoluționarilor" regrupată în cadrul Partidului Democrat – și partidul istoric PNL, militează pentru restituirea proprietății naționalizate de comuniști și pentru judecarea și pedepsirea celor responsabili de reprimarea violentă a Revoluției române.

instituțiile statului în avantajul unor grupuri privilegiate. Cel mai bun exemplu în acest sens a fost Amendarea legii electorale (Legea 373/2000 art 5 para 6) în toamna lui 2004 astfel încât Președintele Ion Iliescu, de departe cel mai popular politician post-comunist, să poată candida pe listele electorale ale PSD pentru un nou mandat în Parlament. În ciuda faptului că articolul 84 al Constituției României prevede că „Pe durata mandatului său, Președintele României nu poate fi membrul nici unui partid politic și nu poate deține nici o altă funcție publică sau privată”, Curtea Constituțională a României nu a sancționat nici de această dată modificarea legii electorale, așa cum nu a făcut-o nici atunci când a permis cel de-al treia mandat de președinte al lui Ion Iliescu, deși Constituția nu prevedea decât două mandate posibile. *Spre deosebire de situația din țări vecine ca Ungaria și Bulgaria, Curtea Constituțională din România nu a emis niciodată o decizie importantă împotriva puterii.*

În același timp, dat fiind că Traian Băsescu, candidatul D.A., se bucura de o reputație de adversar puternic în campania electorală, Consiliul Național al Audio-Vizualului (CNA), numit pe criterii politice², a interpretat de așa manieră legea electorală încât cei doi principali adversari în lupta pentru Cotroceni nu s-au putut întâlni față în față sub nici o formă în cadrul primei runde a campaniei. În locul unei dezbateri serioase între cei doi adversari, publicul român a fost nevoit să urmărească doisprezece candidați făcând declarații seci unul după altul. Dat fiind faptul că CNA a amendat substanțial posturile radio și TV până și pentru încălcări marginale ale regulilor numeroase și de multe ori redundante date de CNA referitor la campania electorală, nici un producător TV nu a îndrăznit să sfideze aceste regulamente absurde și să ofere publicului larg dezbateri reale, care să ajute electoratul să hotărască pe cine votează. Pentru a susține această politică fără precedent, Președintele CNA, Ralu Filip, a invocat legislația europeană, în speță directiva *Televiziunea fără frontiere*, cu toate că această directivă prevede liberalizarea transnațională a serviciilor de audio-vizual în cadrul Uniunii Europene, nefăcând nici o trimitere la chestiunea alegerilor³.

Avantajul blocului post-comunist PSD+PUR în fața alianței de opoziție D.A. a avut **trei surse majore**:

- *Controlul asupra elitelor locale și regionale*, în special în zonele cele mai puțin dezvoltate, care a permis manipularea resurselor locale, cu precădere în zona rurală. Elitele locale susțin cu tărie PSD deoarece politicile promovate de PSD le-au permis întotdeauna să controleze resursele locale. Ajutoarele sociale, autorizațiile de acces la resurse publice, în special cele pentru exploatarea lemnului, și subvențiile pentru agricultură sunt controlate foarte strict de elitele rurale. Toate acestea în condițiile în care circa 38% dintre români trăiesc din agricultură, din care 80% agricultură de subsistență – cel mai înalt nivel între țările candidate și foste candidate. În aceste zone, partidele de opoziție nu au nici măcar sedii, în timp ce sediile PSD sunt plasate de multe ori chiar în incinta primăriilor. Aproape toți primarii din zonele cu agricultură de subsistență sunt primari PSD, uneori aceleași persoane care au fost la putere și în timpul comunismului. Sate întregi votează fără excepție cu PSD în asemenea zone, de teamă că o altă opțiune s-ar afla și vor fi excluși de la distribuirea bunurilor publice care depind de primărie.
- *Controlul asupra presei electronice*, prin stabilirea priorităților și controlul oricăror opinii independente. Cele trei posturi TV importante – TVR1, Antena 1 și ProTV – care dețin împreună circa 60% din audiența la nivel național, sunt toate apropiate de PSD. TVR1

² CNA este alcătuit proporțional din membrii ai partidelor politice parlamentare, deci PSD are cea mai mare parte a voturilor în Consiliu.

³ Atunci când a fost criticat public pentru deciziile sale, domnule Ralu Filip a afirmat că a acționat în “spiritul” acestei directive europene.

are un consiliu de administrație numit pe criterii politice și controlat de putere. Mai mult decât atât, deoarece cu prilejul alegerilor locale din iunie jurnaliștii TVR1 au început la un moment dat să prezinte o imagine mai echilibrată a rezultatelor, contrazicând linia oficială care era de victorie clară a PSD, raportul anual al consiliului de administrație a primit un vot negativ din partea comisiei parlamentare pentru audio-vizual. Conform legii aceasta însemna că membrii consiliului de administrație puteau fi demisi în orice moment, ceea ce se traducea printr-o presiune în plus asupra activității generale a TVR. Situația a fost manevrată de așa manieră încât votul în plen să fie amânat, iar amenințarea demiterii să planeze asupra consiliului de administrație până după alegerile generale. Cele două posturi TV private importante sunt și ele puternic legate de PSD. Antena 1 aparține lui Dan Voiculescu, șeful Partidului Umanist și deci aliat electoral al puterii actuale, iar ProTV are datorii uriașe la bugetul de stat și este condus de Adrian Sârbu, nașul lui Mircea Geoană, candidatul PSD pentru funcția de prim-ministru. Cele trei posturi TV au favorizat în mod clar PSD prin evitarea oricărei dezbateri despre corupție, ca principală temă electorală, prin abținerea de la orice critică la adresa partidului de guvernământ și prin selecționarea atentă a liderilor de opinie independenți, având grijă ca numai cei cu opinii favorabile puterii să fie invitați în emisiuni. Posturile mai mici s-au dovedit mai echilibrate, dar audiența lor este limitată la câteva orașe mari din țară.

- *Presiunea exercitată asupra autorităților responsabile cu reglementarea alegerilor.* PSD s-a folosit de CNA pentru a transforma dezbaterile electorale într-un plictisitor spectacol de televiziune, păstrându-și astfel avantajul din perioada pre-electorală în care domina fără probleme micul ecran și prin care a reușit să-și creeze o foarte bună imagine în ochii publicului. Tot PSD a încercat să forțeze mâna Biroului Electoral Central (BEC), atât la alegerile locale cât și la cele generale, prin înaintarea de plângeri redundante, pentru a echilibra situația cu cele depuse de opoziție sau prin cererea adresată BEC de a interveni în cenzurarea campaniei anticorupție lansată de societatea civilă pe motiv că PSD-ul este afectat de această campanie mai mult decât celelalte partide.

4

Rezultatele alegerilor au rămas imprevizibile până în ultimul moment. Cu prilejul alegerilor locale, institutele de sondare a opiniei publice au fost acuzate că au furnizat predicții eronate. Acestea au acuzat la rândul lor partidele politice, ca ordonatori principali ai sondajelor de opinie, că au publicat doar rezultatele sondajelor care le conveneau. Din nefericire, piața sondajelor de opinie publică din România nu este suficient de puternică pentru a-și permite să realizeze sondaje independente. Cu excepția câtorva studii anuale comandate de Fundația pentru O Societate Deschisă sau de Societatea Academică din România, restul au fost realizate pentru partidele politice, care nu fac publice rezultatele. Confuzia asupra trendurilor electorale are însă și o altă cauză importantă, și anume faptul că votanții supralicitează în sondaje intențiile de vot în favoarea puterii. Posturile TV și institutele de sondaje apropiate PSD, care au susținut în mod repetat că acest partid depășește 50% în sondajele de opinie, au reușit să creeze imaginea unei dominanțe clare a PSD care a facilitat acestuia recrutarea de elite locale de la partidele de opoziție, în special primari, și care a făcut votanții obișnuiți să fie mult mai precauți în a-și exprima deschis intențiile de vot.

AMENINȚĂRILE LA ADRESA INDEPENDENȚEI PRESEI

Anul 2004 a fost tipic pentru ceea ce a devenit în timp principală caracteristică a societății politice românești, strivită sub povara procesului rapid de integrare europeană: distanța dintre regulile formale și situația reală, dintre "țara legală" și "țara reală", care pare să crească în loc să scadă în România. Sub presiune europeană, și în special după raportul nefavorabil al baronei Emma Nicholson adoptat de Parlamentul European în martie 2004,

au fost făcute câteva progrese formale în domeniul independenței presei. Presa scrisă, chiar și cea locală, a făcut eforturi eroice în a încerca să dea publicului informații echilibrate și relevante pentru alegerile din noiembrie, dar succesul sutelor de posturi radio și TV a rămas limitat, datorită faptului că multe dintre ele sunt controlate de persoane cu interese subterane. Problemele structurale care afectează asigurarea libertății de exprimare în România au devenit de fapt mai evidente în cursul acestui an, spațiul public fiind bombardat de scandaluri legate de diferite conerene de presă, fără ca măcar unul singur din aceste cazuri să fie rezolvat.

Incidentele legate de independența mass-mediei pot fi împărțite în mare în trei categorii:

1. Acte de cenzură. Cenzura și autocenzura editorilor șefi datorită presiunilor economice făcute asupra lor rămân o problemă serioasă. Mai mult, diferitele reglementări adoptate au agravat problema în loc să o rezolve. În timpul unei conferințe de presă ținută de *Reporters sans Frontiers (RSF)* la încheierea misiunii lor de observare în România, o jurnalistă de la postul public de radio, Cerasela Rădulescu, a confirmat public acuzațiile de cenzură făcute de RSF și presiunile editoriale care se fac la postul public de radio. Câțiva reporteri TV au declarat același lucru în ceea ce privește postul public de televiziune. De altfel, rapoartele Agenției de Monitorizare a Presei au arătat de nenumărate ori că știrile TV sunt substanțial mai puțin critice la adresa guvernului în comparație cu cele din presa scrisă.

În România statul a permis acumularea în timp a unor datorii mari la bugetul de stat trusturilor de presă importante⁴. Există de asemenea rapoarte credibile despre oficiali locali, aleși prin vot, care fac abuz de funcția publică pentru a influența politica editorială a ziarelor locale și a posturilor radio și TV, așa cum se arată și în Raportul Comisiei Europene. Situația celor două mari posturi TV private nu este cu nimic mai bună. În afara legăturilor lor evidente cu partidul de guvernare, ProTV și Antena 1 continuă să se orienteze din ce în ce mai mult către *infotainment*, un stil foarte diferit de cel din anii lor de început, când și-au câștigat credibilitatea prin tocmai prin știrile serioase, de analiză, și atitudinea critică. Conform acestui trend, talk-show-urile politice au dispărut aproape cu desăvârșire sau au fost mutate în grila de program a televiziunilor după unsprezece seara, deși publicul continuă să le considere foarte interesante. Știrile politice au fost înghesuite lângă cele meteo la sfârșitul grupajelor, fiind pur și simplu înghițite de multitudinea informației tip tabloid. Știrile principale de la ambele posturi încep astăzi de cele mai multe ori cu prezentarea unui caz de crimă sau unui accident, a cărui valoare este în mod evident limitată la comunitatea în care s-a petrecut incidentul cu pricina. Ca urmare, audiența pentru știri și evenimente curente, care conducea autoritar în topurile de audiență de la sfârșitul anilor '90, este astăzi redusă la minim, la fel ca și audiența generală a posturilor, în ciuda inflației de telenovele și emisiuni sportive. Toate acestea nu fac parte dintr-o politică greșită legată de grila de program, ci ele țin de încercarea acestor posturi de a-și reduce costurile politice de funcționare, chiar cu prețul pierderii unei părți a audienței. În ciuda încercării făcute de guvern de a rezolva problema datorii prin oferirea unor facilități de plată anumitor companii, Media PRO și INTACT, ca și alte companii mai mici aveau în continuare datorii importante în toamna anului 2004.

Un alt fenomen apărut frecvent și care blochează informația înainte de a ajunge la cititori este "deturnarea" ziarelor. Copiile unor ziare ca *Jurnalul Național* atunci când a criticat un anume prefect, *Evenimentul Zilei* când a publicat faimoasele stenograme PSD, sau *Academia Cațavencu* când a publicat ca supliment lista neagră de candidați a Coaliției pentru un Parlament Curat sau suplimentul *Scînteia*, au dispărut pur și simplu de pe tarabe la prima oră, sau au ajuns la cititori fără paginile care cuprindeau asemenea informații.

⁴ Raportul periodic pe România al Comisiei Europene, Noiembrie 2004.

2. Violența împotriva jurnaliștilor. În ciuda angajamentelor guvernului că poliția va fi mai atentă la cazurile de violență sau amenințare cu violența la adresa jurnaliștilor, numărul acestora nu a scăzut în 2004, conform organizațiilor naționale și internaționale de monitorizare a presei. Mai mult decât atât, multe incidente au implicat chiar autoritățile publice, ca principali agresori ai jurnaliștilor. Polițiștii au amendat substanțial jurnaliștii care observau alegerile, dar nu au întreprins nimic împotriva acelor membri ai staff-ului de campanie al PSD, care fuseseră acuzați că au încălcat legea.

3. Controlul mass-media prin patronat. În această categorie se includ cazurile ziarelor *Evenimentul Zilei* și al *România Liberă*, în care patronii străini ai trustului de presă respectiv au fost presați să transforme aceste ziare de analiză politică în tabloide și să domolească atitudinile critice la adresa guvernului.

Ultimele evenimente demonstrează încă o dată problemele structurale ale mediului în care operează mass-media românească. În primul rând, România are o elită politică care nu crede în libertatea presei. O notă din partea biroului de presă al Ministerului Apărării Naționale – dintr-o țară proaspăt membru NATO – atrăgea atenția la un moment dat ziaristilor să-și vadă de treaba lor pentru că viața este scurtă iar sănătatea omului prețioasă. Acest limbaj este tipic guvernului actual, iar soluția găsită pentru cazurile în care amenințările deschise nu funcționează constă în exercitarea unor influențe insidioase. După cum spunea Președintele Camerei Deputaților, Valer Dorneanu, în stenogramele întâlnirilor PSD: “Eu mă tot întreb de ce noi continuăm să sprijinim aceste instituții de presă cu foarte mare audiență cu facilitățile vechi, cu sponsorizări, cu reclame, iar ceea ce primim noi sunt cel mult vagi scutiri individuale”. Fostul Secretar General al Guvernului, S.Mihăilescu, completează: “Aici ar trebui să folosim metoda care a mers foarte bine cu Antena. Înainte de emisiune, rugăminte și vorbit, pentru că Adrian [Sîrbu, directorul ProTV] are... în fiecare zi îmi cere câte ceva din varii motive, dar eu nu am avut această pricepere să-i spun, băi, n-o mai trimite pe aia, trimite-l pe Velciu.”⁵

În al doilea rând, numărul celor care citesc ziare în România este relativ redus, iar calitatea reportajelor îndoielnică, ca în multe țări mediteraneene. Spre deosebire de țările anglo-saxone, aici este acceptabil ca patronii să se folosească de mediile de presă ca mijloc de participare în jocurile de influență, mai degrabă decât pentru a face profit din oferirea de informații exacte⁶. Redactorii șefi se plâng că informația exactă și obiectivitatea nu se vând bine în România, deci cu excepția câtorva ONGuri, nu există o masă largă de susținători căreia ziarele aflate în pericol să se poată adresa.

În al treilea rând, multe poziții influente din mass-media sunt deținute în continuare de persoane din vechiul regim și de tinerii lor acoliți. Dovezi publicate de un reporter de investigație pe baza unor dosare CNSAS arată, spre exemplu, cum corespondentul televiziunii publice la Washington, împreună cu editorul responsabil de campaniile electorale și un alt producător de emisiuni electorale de la un post privat de televiziune sunt toți foști informatori ai Securității⁷.

FAIMOASELE STENOGRAME PSD

Într-un soi de Watergate românesc, stenogramele întâlnirilor conducerii partidului de guvernământ care au apărut în presă demonstrează atitudinea ostilă a guvernului față de

⁵ Biroul Permanent al PSD, 20 Oct 2003, stenogramă publicată în mai multe ziare din România.

⁶ Această clasificare aparține lui Daniel C. Hallin și Paolo Mancini, 2004, *Comparing Media Systems. Three Models of Media and Politics*, Cambridge: Cambridge University Press.

⁷ Investigații publicate de Andreea Pora în *Evenimentul Zilei*.

societatea civilă și prezintă planul PSD-ului de a crea o contra-societate civilă cu indicații pentru activiștii de partid să înființeze ONG-uri care să copieze și să conteste organizații precum Institutul pentru Politici Publice (IPP) sau Societatea Academică din România (SAR). Deși primul-ministru Adrian Năstase a susținut că aceste stenograme sînt falsuri, mai mulți membri ai partidului de guvernămînt le-au confirmat, printre care Mircea Geoană și Adrian Severin. Există confirmări și de la cei menționați în stenograme, ca președintele Curții Române de Conturi.

Stenogramele conțin pasaje importante care se referă la justiție. Fostul ministru al Justiției, Rodica Stănoiu (care a demisionat din cauza presiunilor societății civile și Europei în martie 2004, fiind recuperată la Cotroceni de președintele Iliescu) este citată povestind cum monitorizează atent dosarele legate de corupție pentru a proteja oamenii PSD. Primul-ministru Adrian Năstase este de asemenea înregistrat cerînd ministrului Privatizării să aducă dovezi pentru a condamna membri ai opoziției, în ciuda argumentelor ministrului că astfel de date n-ar exista la Agenția sa. Noi dovezi de corupție la vîrf reies din aceleași stenograme ale partidului de guvernămînt. Nicolae Văcăroiu, președintele Senatului afirmă: "trebuie să găsim o formulă de a scoate PSD din această imagine creată – singurul partid corupt... am discutat și cu Blănculescu. Domnule, eu sunt de acord cu tine. La o conferință de presă, dacă ești cu cinci de la PRM, dacă ești cu patru de la PD, cu doi de la PNL și ai prins un pesedist..."⁸ În continuare, Florin Georgescu afirmă: "fac apel la dvs. să atrageți atenția domnului Șaguna [șeful Curții de Conturi], care nu mai ascultă și de mine în numele partidului și să mai înceteze că toate dosarele și toate constatările, numai eu știu câte telefoane dau pe sub el, pe acolo, să terminăm cu băieții ăștia răi, că dacă se duce să verifice exercițiul financiar al anului 2002, el verifică pe domnul Mitrea, pe domnul cutare și mi-i găsește vinovați și numai eu știu cum fac pe acolo ca să nu ajung la dv. și să fie liniște și pace...Mai ales, domnule președinte, că de mâine - rețineți, de mâine - pentru că noi avem ce avem sus acolo, consilieri de conturi, dar de mâine pleacă toate dosarele de la instanța Curții de Conturi la instanțele ordinare, așa încât dacă se apucă un nebun, nu știu, când or pleca, dacă se apucă un nebun de inspector să scrie ceva acolo că nu este bine ghidat, dosarul ăla nu va mai rămîne la Curte, unde mai dădeam și eu telefoane să se închidă cum trebuie, că nu întotdeauna ăia știu ce să scrie și se duce la Judecătoria Zimnicea alături de divorțuri și de furturi de găini și imediat se duce la presă."⁹

Totuși, pînă în momentul de față, nici un organ de anchetă, incluzînd faimosul Parchet Național Anticorupție, nu a solicitat partidului de guvernămînt să depună casetele originale ale stenogramelor. Nici nu s-au luat declarații la procuratură celor vizați, inclusiv președintelui Curții de Conturi, Șaguna, care la sfîrșitul lui 2003 (și chiar în raportul anual al instituției) se plîngea de presiuni politice asupra sa. Multe casete s-ar putea să nici nu mai existe, după cum afirma candid Dorina Mihăilescu, că ar fi de obicei refolosite. Watergate-ul românesc s-ar putea bloca datorită incapacității justiției de a conduce investigații independente politic în cazuri importante și devine în acest context o piatră de încercare pentru statul de drept.

⁸ Biroul Permanent al PSD, 20 oct.2003.

⁹ Florin Georgescu (Ministru Finanțelor 1992-1996, parte a conducerii PSD; în momentul de față Viceguvernator la Băncii Naționale) în cadrul Biroului Permanent al PSD, 20. Oct.2003

CE VA TREBUI URMARIT SI MONITORIZAT IN 2005

Dacă PSD reușește să facă aceste alegeri acceptate, atunci ne putem aștepta la deteriorarea semnificativă a calității democrației în 2005. În asemenea condiții, punctele critice care ar trebui urmărite de observatorii români și străini în 2005 sunt:

- Situația ziarelor *România Liberă* (condusă de fostul dizident Petre Mihai Băcanu) și *Evenimentul Zilei* (a cărui politică editorială este condusă de Dan Cristian Turturică). Aceste două ziare fiind responsabile de publicarea stenogramelor, este posibil ca redactorii șefi, și chiar unii jurnaliști, care sunt deja în conflict cu proprietarii ziarelor, să fie concediați după alegeri.
- Situația posturilor mici de televiziune care au prezentat mai liber evenimentele (rețelele mari nici măcar nu au menționat existența stenogramelor). Redactori de la Realitatea TV, B1TV, Alfa și altele, precum și din nenumăratele stații de radio care au prezentat liber reportaje ce ar fi putut deranja puterea, ar putea să fie înlocuiți. Este foarte probabil că dacă Adrian Năstase câștigă turul doi, liderii critici de opinie care au apărut oricum numai la posturile mici de televiziune, ar putea să dispară și din aceste emisiuni.
- Hărțuirea societății civile independente, în special a celor care au raportat negativ alegerile și au fost membri ai *Coaliției pentru un Parlament Curat*. Aceasta ar putea include acțiunea în justiție sau controale financiare de hărțuire.
- Situația tuturor investigațiilor legate de fraudele și neregulile apărute în campania electorală și în ziua alegerilor. Câți dintre cei apropiați puterii vor fi investigați până la sfârșit? Se va merge cu ancheta până la inițiatori în cazurile în care se constată încălcări sistematice și organizate ale legii? Sau legea se aplică numai pentru cine nu face parte din cercul puterii?
- Situația numirii judecătorilor în CSM și Înalta Curte. Există riscul chiar puținele locuri care revin prin lege societății civile – cazul CSM – să fie atribuite societății pseudocivile, cea planuită în întâlnirile la vîrf ale PSD.